

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.8, april 2016

Indledningen er redigeret af Klaus Nielsen og Vibeke A. Pedersen

Tilsyn ved dr.phil. Flemming Lundgreen-Nielsen

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstreddegørelse og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til “Om Afguderie”

ved Jon Tafdrup

Indhold

- 1 Anledning
- 2 Om Grundtvig i *Dagen* og *Swensk Literatur-Tidning*
- 3 Den politiske situation og de nordiske lande
- 4 Anvendt litteratur

1 Anledning

Anledningen til “Om Afguderie” var en notits i avisen *Dagen* den 4. juni 1813. Grundtvig var heri både blevet rost og kritiseret: rost for sine digteriske arbejder og kritiseret for den bibelkristne del af forfatterskabet. I svaret benytter Grundtvig lejligheden til at kommentere og vurdere sin hidtidige beskæftigelse med den nordiske mytologi og sagnhistorie og forklare, hvad han lægger i begrebet afguderie. Det skete jævnligt i disse år, at hans forkyndelse blev kritiseret offentligt (jf. Lundgreen-Nielsen 1980, s. 578).

Indtil julen 1810, hvor Grundtvig fik et sammenbrud og efterfølgende overgik til en mere bogstavtro bibelkristendom, havde han i sit forfatterskab hovedsageligt beskæftiget sig med nordens oldtid. En nærmere redegørelse for hans vej ind i den nordiske gude- og sagnverden kan læses i [indledningen](#) til *Optrin af Kæmpelivets Undergang i Nord* (1809); en anden kort indgang er Lundgreen-Nielsen 1994, s. 142-150.

2 Om Grundtvig i *Dagen* og *Swensk Literatur-Tidning*

I *Dagen*, nr. 132, den 4. juni 1813, findes en notits i form af et oversat uddrag fra en artikel i aprilnummeret af det tyske tidsskrift *Politisches Journal*. Den tyske artikel er en analyse af forholdene i Danmark og Norge og beskriver tvillingerigets nordiske ånd med dens rødder i mytologi og sagnhistorie. I *Dagens* oversættelse står bl.a.:

Kraft var Norden stedse eiendommelig, og Aukathor er dets sande Gud; men denne modstandsløse uhemmede Stræben ud i det umaalelige, der characteriserer de gamle Bærserkers krigerske Begeistring, var samsmeltet til skøn Harmonie med Freyas rene himmelske Kierlighed; og dens romantiske Skabning er den normanske Oldtid. Den oldnordiske Asalære, denne guddommelig sand, af Nordens Eiendommelighed udrundne Religion og Poesie, indeholder oldtids Aandens høie Betydning og inderlig Tak og Høiagtelse fortienner den fyrige Stræben af nogle af de meest geniale Nordboer [...]; fremfor Alt fortiente inden hans Affald [dvs. frafald] til nyere Dages tomme Afgudsbilleder, Grundtvigs begeistrede Anskuelse, Opmærksomhed her. Det norske Universitets Stiftelse er ogsaa et stort Skridt til det skønne Maal at vende tilbage til den frie og rene Alderdommelighed, og Stiftelsen af de mangehaande patriotiske Foreninger til at opnaa velgiørende Formaal, fremfor Alt Oprettelsen af Selskabet for Norges Vel medvirke levende og fuldstændig dertil (*Dagen* 1813, sp. [2]-[3]).

Uddraget ansporer Grundtvig til i "Om Afguderie" først at forsikre læserne om sin rette tro og dernæst med afsæt i en kort gennemgang af sine ungdomsværker at pege på det bibelkristne, han hele tiden skulle have bekendt sig til. I ungdomsværkerne, er der dog også hist og her "Udtryk, som jeg hader og afskyer" (sp. 790). Han agter dog at vedblive med at udtrykke sig poetisk ("med billedlig Tale"), da det både er Bibelens og menneskets naturlige tale og den eneste måde, hvorpå man kan skue det usynlige i det jordiske liv (sp. 790). Den "tysker", der med Grundtvigs ord og reference til "Harbards Sang" (oldis. "Hárbarðsljóð", str. 24) fra *Den ældre Edda*, vil lege Thor i Trudvang, hvor kun trælle har hjemme, har han selvsagt ikke meget tilovers for (sp. 788).

Før Grundtvig kommenterer indholdet af den tyske artikel, vender han sig mod en kritik, der nogle måneder forinden var kommet fra Sverige. Under signaturen "L.D." havde den svenske litterat Lorenzo Hammarsköld analyseret strømningerne i den danske litteratur i en føljeton over tre numre af *Swensk Literatur-Tidning*. Tidsskriftet var organ for den svenske nyromantiske bevægelse gøticismen. Over for Grundtvig står han noget undrende (Borup 1956, s. 125). I sin omtale havde Hammarsköld rost *Nordens Mytologi* og *Optrin af Nordens Kæmpeliv*, men noterede derefter, at man på baggrund af disse værker havde ventet sig meget af Grundtvigs videre arbejde med den nordiske oldtid. Hammarsköld var derfor skuffet over udviklingen:

Men hastigt släcktes denne utsigt, då vår författeres känsla förwillade sig till den crassaste pietismus, och meddelade hans sinnesstämning en widskeplig [da. overtroisk] sjuklighet, som gjorde den alldeles otjenlig att vidare afspegla sig i lefwande konstwerk. [...] I den hug der fruktan för swafwelpölen [da. svovlpölen] och den blindt fromme harmen mot andre menniskors gudlöshet, som man säger, beständigt swallar och sjuder, är icke nog lugn [da. fred og ro] för att uppfatta de ewiga strålarna af det Absolutas idealiska majestät (Hammarsköld 1813, sp. 57).

Grundtvig havde ikke et tæt forhold til Sverige, som han i sit liv aldrig besøgte.

Hammaršköld er dog en af kun to svenske adressater, der optræder blandt Grundtvigs udgivne breve (se Grundtvig 1926, s. 28-32; jf. Borup 1956, s. 124).

3 Den politiske situation og de nordiske lande

Danmark stod politisk i en vanskelig tid. Napoleonskrigene havde tæret voldsomt på statens ressourcer med stor inflation til følge, og i januar 1813 gennemførtes en pengereform, som kom til at gå under navnet statsbankerotten. I 1813 pegede alt samtidig på, at kongeriget måtte opgive Norge, hvilket blev en realitet i 1814. Når Grundtvig forholder sig til Hammaršköld og skriver, at man “forlanger at Dannemark skal skyde *Huset på Klippen* [dvs. Norge] fra sig” (sp. 787) er det den politiske situation, han refererer til.

4 Anvendt litteratur

- Borup, Morten (1956) “Et svensk mellemværende med Grundtvig” i *Festskrift til Paul V. Rubow*, s. 124-142. København.
- *Dagen*, nr. 132, 4. juni 1813, sp. [2]-[3]. København.
- “Dänemark und Norwegen” i *Politisches Journal nebst Anzeige von gelehrten und andern Sachen*, april 1813, s. 372-382. Altona.
- Grundtvig, N.F.S. (1926) *Breve fra og til N.F.S. Grundtvig*, udg. Georg Christensen & Stener Grundtvig, bind 2: (1821-1872). København.
- [Hammaršköld, Lorenzo] (1813) “Underrättelser om de Sednare Uppträden i den Danska Witterheten” i *Swensk Literatur-Tidning*, nr. 3, 23. januar, sp. 38-48; nr. 4, 30. januar, sp. 49-60 og nr. 5, 6. februar, sp. 65-70. Uppsala.
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1980) *Det handlende ord. N.F.S. Grundtvigs digtning, litteraturkritik og poetik 1798-1819*. København.
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1994) “Grundtvigs nordisk-mytologiske billedsprog - et mislykket eksperiment?” i *Grundtvig-Studier* 1994, s. 142-198. København.